

L'ensenhament bilingüe dins las escòlas publicas

L'escòla a tres missions: la d'acculhir los escolans, de los educar e d'ensenhar. Dins las escòlas bilingüas francés-occitan, la primièra classa es la Mejana Seccion. En mairala, lo trabalh se fa en majora partida d'un biais oral doncas la compreneson e las produccions orales son importantas.

L'ensenhament en occitan es minoritari uèi en França mas se desvolopa que siá dins las Calandretas o dins l'Educacion Nacionala amb las escòlas bilingüas. Las Instruccions oficialas legitiman la mesa en plaça d'un ensenhament bilingüe a l'escòla amb un referent per cada lenga. Se fa dins lo respècte dels programats nacionals amb una pariera consideracion per las doas lengas. Çò que vòl dire qu'aquelas doas son al meteis nivèl, i a pas de ierarquia entre elas. L'ensenhament bilingüe en classa de mairala permet los profièches de l'aprendissatge precòç d'una lenga segonda. Aiçí las doas lengas se semblan perque son totas doas romanicas, i a un fenomèn d'intercompreneson que seriá tanben valable amb una altra lenga romana. En sabent que lo francés es pas encara acabat d'èsser integrat, las doas lengas son aquesidas en parallèl dins la tòca de menar los dròlles cap a un bilingüisme. Dins las escòlas bilingüas, la lenga occitana s'emplega pendent totes los moments de classa. Es a través las disciplinas non lingüisticas (DNL) e d'autres activitats mai lengatgièras que los dròlles van aquesir aquela lenga qu'es la lenga occitana. D'efièch, l'occitan es a l'encòp una lenga ensenhada e una lenga ensenhaira, aquò vòl dire que l'occitan es a l'encòp una lenga d'estudi e la lenga que permet l'estuda de las disciplinas. Aquò favoriza son aprendissatge perque una causa sabuta per totes es que cal emplegar la lenga per aprene a la parlar.

I. Istoric de l'ensenhament de las lengas regionalas dins las instruccions oficialas

L'occitan fa partit de las lengas regionalas. Aquelas darrièras an lor plaça dins las instruccions oficialas de l'Educacion Nacionala. L'ensenhament bilingüe aquesiguèt sa legitimitat pauc a pauc a partir de la lei Deixonne del 11 de genièr de 1951. Permetèt d'integrar la practica de las lengas regionalas dins l'escolaritat dels mainatges. En França, existisson cinc rets d'escòlas associativas e immersivas. Seaska pels bàscols (1969), Bressòla pels catalans (1976), Diwan pels bretons (1977), Calandreta per l'occitan (la primièra se dobriguèt a Pau en 1980) e ABCM Zweisprachigkeit en Alsàcia (1991).

E mai i aguèt d'autres tèxtes entre temps en favor de las lengas regionalas, es vertadièrament la Lei d'orientacion sus l'educacion (Lei Jospin) del 10 de julh de 1989 qu'introduisiguèt l'ensenhament de las lengas a l'escòla e qu'admetèt los cursus escolars en lenga regionala. Tre 1993 i aguèt la creacion del primièr CFPO puèi en 1996 la d'Aprèn e en 1997 l'ISRLF amb la signatura d'un protocòl d'acòrdi que permetèt de mejans pel concors e la formacion.

La circulara rectorala del 10 de genièr de 2000 presenta « *l'encastre pedagogic de referéncia pel desvelopament de l'ensenhament bilingüe francés-occitan dins lo primièr gra* ».

Definís los principis de l'ensenhament bilingüe que son: lo respèctes dels programas nacionals que son los meteisses que los de l'escòla monolingüe; un ensenhament a paritat orària ; e de començar tre l'escòla mairala per permetre un ensenhament dins la continuitat. Definís tanben las modalitats de foncionament d'un ensenhament bilingüa: “una lenga, un mèstre ”. I a doncas dos professors que se partèjan lo temps d'ensenhament. Per acabar precisa los objectius lingüistics de l'ensenhament bilingüe. Aqueles objectius son de menar los dròlles cap a de competéncias disciplinàrias e lingüisticas.

La circulara del Ministèri de l'Educacion Nacionala n°2001-167 del 5 de setembre de 2001 indica que: « *L'enseignement de la langue régionale dispensé sous la forme bilingue à parité horaire contribue au développement des capacités intellectuelles, linguistiques et culturelles. Tout en permettant la transmission des langues régionales, il conforte l'apprentissage du français et prépare les élèves à l'apprentissage d'autres langues* ». Mòstra l'interès pedagogic d'aquel ensenhament en mai de l'aprendissatge de la lenga.

L'Encastre Europenc Comun de Referéncia foguèt publicat pel conselh d'Europa en 2001. Balha un encastre a las lengas segondas dempuèi 2004. Insistís sul fach que l'enjòc es de « *desvolopar las competéncias plurilingüas, una educacion plurilingüa, una educacion lingüistica (...) que permet d'abordar d'autres lengas* » (p 10 in *Lenga e país d'òc n°47*). Definís las competéncias de compreneson e de produccion en lenga, e permet d'integrar las lengas regionalas a un nivèl Europenc.

Lo Bulletin Oficial n°9 del 27 de setembre de 2007 definís los objectius e los programas de las lengas viventas regionalas a l'escòla primària. Lo nivèl A2 de l'escala de nivèls del Encastre Europenc Comun de Referéncia es esperat a la fin del cicle 3. Se tròban tres objectius principals dins lo primièr gra:

- desvolopar en çò de l'escolan los comportaments e actituds indispensables per l'aprendissatge de las lengas viventas e facilitar aital lo mestritge del lengatge. Es pr'aquò que totes los lingüistas son en favor d'un aprendissatge aborriu.

- « educar son aurelha a las realitats melodicar e accentualas de la lenga regionala » preséncia de l'accent tonic...

- li far aquesir dins aquesta lenga de coneissanças e de capacitats, a l'oral d'en primièr. Permet de balhar als dròlles una consciéncia de la lenga e de la cultura occitana e d'aprofiechar dels apòrts educatius de l'ensenhament bilingüe. Dins aquel Bulletin Oficial, en mai dels objectius son las capacitats, las coneissanças e las aptituds a aquesir que i son desvolopadas.

La circulara rectorala del 20 de mai de 2009 per la mesa en òbra del programa de referéncia pel desvolopament de l'ensenhament de la lenga e de la cultura occitanas de 2009-2015 expausa las diferentas modalitats de l'ensenhament de l'occitan. A l'ora d'ara, son totjorn al nombre de quatre :

- l'informacion - sensibilizacion a la lenga e a la cultura occitana que se fa per de sesilhas punctualas;

- l'iniciacion (sesilhas regularas);

- l'ensenhament e activitat disciplinari en occitan ont l'objectiu es l'ensenhament de la lenga e en lenga occitana, una a tres oras per setmana;

- l'ensenhament bilingüe francés-occitan a paritat orària ont la lenga occitana es ensenhada mas tanben ensenhaira e çò dotze oras per setmana. Las dotze oras que demòran se fan en francés. Per çò que concernís lo contengut de las disciplinas es lo meteís que las escòlas primàrias monolingüas. Se basa suls programas de l'Educacion Nacionala del B.O. N°31 del 30 de julh de 2020. Tracta tanben de las modalitats de recrutament dels professors: devon aver lo CRPE especial de e en lenga regionala.

II. Qu'es aquò l'ensenhament bilingüe francés - occitan ?

« Un enseignement est appelé bilingue lorsque deux langues sont officiellement et structurellement présentes à l'école, parallèlement, pour communiquer et surtout pour apprendre » (Duverger).

L'ensenhament bilingüe fa coabitar doas lengas per l'aprendissatge de las disciplinas non lingüísticas (DNL) que son las matematicas, las sciéncias e tecnologia, la geografia, l'educacion fisica e esportiva e las practicas artisticas. Per Coste, l'ensenhament bilingüe engatja abans tot de coneissanças disciplinàrias en emplegant doas lengas per la construccion e la transmission d'aquestas coneissanças. D'aqueste fach, doas lengas son presentas a l'escòla sus un meteís pedestal mas pasmens an pas lo meteís estatut. Se pòt dire que lo francés es la lenga primièra perque es la lenga mairala dels pichons mas sustot perque es la lenga de l'Estat, es la lenga nacionala, alara que l'occitan es una lenga regionala doncas minoritària, es la lenga segonda. Aquel ensenhament bilingüe francés – occitan debuta tre la Pichona Seccion, mas es mai frequent de veire d'escòlas que debutan lor cursus en Mejana Seccion al contrari de Calandreta que debuta tre la Tota Pichona Seccion.

Dins una classa bilingüa, los escolans trabalhan 12 oras en occitan e 12 oras en francés. Es un ensenhament a paritat orària, es a dire que i a de disciplinas ditas « non-lingüísticas » que son

ensenhadas en occitan. La lenga occitana es a l'encòp objècte d'ensenhament e lenga ensenhada. Los emplecs del temps s'organizan en mièjas jornadas coma lo definís Duverger, se pòt parlar "d'immersion parciala". Per exemple, s'avèm la matinada del diluns en occitan e la tantossada en francés, la jornada de dimars serà inversada. Lo matin las disciplinas seràn ensenhadas en francés e la tantossada en occitan. Serà aital la setmana tota. Çò que permet d'aplicar tanben lo principi de Ronjat que balha un repèri als mainatges, sabon quina lenga es parlada a quin moment. La fòrça d'aquel bilingüisme es que las doas lengas son presentas a l'escòla e en defòra de l'escòla. Totes los especialistes son en favor de la preséncia de la lenga dins l'entorn immediat del mainatge. L'aprendissatge de l'occitan perque siague pertinent li deu balhar de sens. Deu percebre l'utilitat de la lenga que siá al nivèl dels aprendissatges o social, coma lo ditz Gilbèrt Dalgalian: "l'aquesiment d'una lenga [...] exigís un viscut".

S'agís doncas a l'encòp de comunicar e d'aprene amb las doas lengas de l'escòla coma lo ditz Duverger (2005). L'occitan es una lenga qu'ofrís de facilitats dins son aprendissatge, de part sa proximitat lingüística amb lo francés. D'efièch, l'occitan es coma el una lenga romana. Aquò vòl dire que fòrças mots son similars, veire transparents. Son doncas comprensibles dins l'una o l'autra lenga. Pòt èsser una ajuda per l'aquesiment del francés. Hagège nos ditz qu'existisson doas competéncias :

- l'una passiva ont sufís de comprene la lenga (es pas obligat de la parlar) ;
- l'autra activa ont la lenga es a l'encòp compresa e practicada. Lo fach que son totas doas romanas facilita doncas l'aquesiment de la competéncia passiva e doncas progressivament aquela darnièra favorizarà la competéncia activa. Son pas las solas lengas a èsser qualificadas de lengas romanas. I a tanben lo portugués, l'italian, l'espanhòl, lo roman, lo catalan e d'autres encara. La practica de l'occitan pòt tanben favorizar l'aprendissatges d'aquelas lengas. Aprene aquela lenga permet de prene consciéncia de sa riquesa tant al nivèl lingüistic que cultural e permet tanben una dubèrtura d'esperit sul mond.

Lo primièr contact amb aquela lenga se fa en mairala perque favoriza lo bilingüisme. Lo regent a una plaça centrala, son enjòc essent de far aquiescir un cèrt vocabulari als mainatges. Son confrontats a una novèla lenga que s'emplega de contunh pel regent. Parla sonque aqueste lenga per totas las activitats de la classa. L'escòla bota en estat "d'aprene a aprene" (Hagège). La practica de la lenga associada a las activitats contribuís a enriquir lor vocabulari. Los mainatges devon èsser dins l'interaccion amb la lenga d'un biais regular. Lor cal de temps per s'apropriar la lenga, per aquò devon èsser motivats, devon aver l'enveja d'aprene. Se veson tres fasas d'aprendissatge d'aquela lenga: una fasa d'imitacion, una de produccion e una de consolidacion. Aquel trabalh se fa a partir d'escota e de produccion orales gràcias a las cançons, las comptinas, los jòcs de dets, lo trabalh suls alboms... La mairala es un cycle ont lo mèstre va poder diversificar las experiéncias per permetre als mainatges d'enriquir lor compreneson. Los mainatges son a un atge ont son pas

passius, son plan curiós, an besonh d'èsser en accion e aquò se fa sustot pels jòcs. Mas en mai de favorizar las accions lo mèstre deu estimular l'activitat intellectuála dels mainatges.

III. **Cossí dubrir un cursus bilingüe ?**

Per dubrir un cursus bilingüe cal una volontat de las familhas que demandan a lor Inspector de l'Educacion Nacionala. Un acamp es sovent mes en plaça amb la conselhèra pedagogica departamentala d'occitan amb la preséncia de l'Inspector de l'Educacion Nacionala e lo cònse de la vila o del vilatge concernit. Lo projècte es presentat als parents e validat o non pel conselh d'escòla.

La demanda es aprèp mandada al DASEN (Director Academic dels Servicis de l'Educacion Nacionala). Quand lo DASEN valida lo projècte, es mandat al rector que balha l'autorizacion de dubèrtura. La primièra classa se dubrís en mejana seccion (2nda annada de mairala).

Doas formas d'organizacion d'un cursus bilingüe son possiblas :

- dins la primièra, i a un professor per doas lengas, es a dire qu'es lo meteis regent que fa l'occitan e lo francés, los escolans son dins la meteissa classa la jornada tota.
- dins la segonda organizacion, trapam dos professors per doas lengas. Las escòlas aplican lo principi « una persona, una lenga » de Ronjat (1913).

L'un ensenha la partida en occitan e l'autre la partida en francés. Pendent lo temps del francés, los escolans bilingües son amb los escolans que seguisson un cursus normal alara que pendent lo temps d'occitan, son recampats dins una classa a despart.

Los regents passan un concors. Es lo Concors de Recrutament dels Professors de las Escòlas especial lenga e cultura regionala. Es un concors qu'existís dempuèi 1983. Es lo meteis concors que passan los ensenaires « monolingüas » mas amb doas espròvas suplementàrias : una escrita en occitan sus de tèxtes literàris e una orala. Los regents que son reçauputs al concors especial an un an de formacion a l'INSPE e fan d'estagis dins d'escòlas bilingüas per i véser e i estudiar lo foncionament e las practicas. L'annada d'aprèp, se son titularizats, pòdon postular per ensenhar dins d'escòlas bilingüas.

En conclusion ,l'escòla ofrís un percors escolar que permet de devenir bilingüe, e aquò necessita d'aver d'unas competéncias lingüísticas e d'unas competéncias socialas. Èsser bilingüe

implica de comprene, de saber parlar, legir e escriure doas lengas amb una egala facilitat e es çò qu'ensaja d'aportar l'escòla a través un bilingüisme aborriu (entre zero e sèt ans que s'opausa a un bilingüisme tardiu). Aprene doas lengas al meteis temps permet de botar en plaça d'unas estrategias d'aprendissatge, de comparar lo foncionament de las doas lengas e l'aprendissatge d'una tresena es facilitat, permet tanben una dobèrtura d'esperit, de prene consciéncia de l'environment que nos entòrna amb sas riquesas culturalas. L'ensenhament bilingüe permet tanben un desvolopament de las competéncias cognitivas coma l'atencion, l'escota, la vigilància, la memorizacion e la creativitat.